EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2026 04 29
COM(2026) 174 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Direktyvos 2014/89/ES, kuria nustatoma jūrinių teritorijų planavimo sistema, įgyvendinimo pažangos

Antroji ataskaita

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Direktyvos 2014/89/ES, kuria nustatoma jūrinių teritorijų planavimo sistema, įgyvendinimo pažangos

Antroji ataskaita

TURINYS

1. Įvadas 2
2. Įgyvendinimo pažanga nuo tada, kai buvo paskelbta paskutinė ataskaita 3
   - 2.1. Jūrinių teritorijų planų priėmimas ir peržiūra 3
   - 2.2. JTP direktyvoje nustatytų jūrinių teritorijų planų reikalavimų įgyvendinimas 6
     - 2.2.1. 5 straipsnio 1 dalis. Ekosisteminio metodo taikymas 6
     - 2.2.2. Dėmesys aplinkosaugos, ekonominiams, socialiniams ir saugos aspektams 8
     - 2.2.3. Suderinamumo skatinimas 9
     - 2.2.4. Sausumoje ir jūroje vykdomos veiklos sąsajos 11
     - 2.2.5. Suinteresuotųjų subjektų ir visuomenės dalyvavimas 12
     - 2.2.6. Patikimiausių turimų duomenų naudojimas ir dalijimasis duomenimis 13
     - 2.2.7. Bendradarbiavimas tarp valstybių narių ir jūros baseino lygmeniu 14
     - 2.2.8. Bendradarbiavimas su trečiosiomis valstybėmis 16
   - 2.3. Įgyvendinimo sunkumai 16
3. Tolesni veiksmai 18

1. ĮVADAS

Tai yra antroji Europos Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai, kaip reikalaujama pagal Direktyvos 2014/89/ES, kuria nustatoma jūrinių teritorijų planavimo sistema, (toliau – JTP direktyva) 14 straipsnio 2 dalį. Joje apžvelgiama pažanga, kurią valstybės narės padarė įgyvendindamos JTP direktyvą nuo 2022 m.[1], kai buvo paskelbta pirmoji Komisijos ataskaita. Laikantis 14 straipsnio 2 dalyje nustatytų pareigų teikti ataskaitas, joje pateikiama faktinė ir analitinė pažangos apžvalga.

Ataskaitoje daugiausia dėmesio skiriama:

- pažangai, kurią valstybės narės padarė priimdamos, peržiūrėdamos ir atnaujindamos savo jūrinių teritorijų planus;
- JTP direktyvoje nustatytų pagrindinių planavimo reikalavimų, įskaitant ekosisteminį metodą, dėmesį aplinkosaugos, ekonominiams, socialiniams ir saugos aspektams, sausumoje ir jūroje vykdomos veiklos sąsajas, suderinamumą su kitomis politikos sritimis, suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą, duomenų naudojimą ir bendradarbiavimą ES viduje ir su trečiosiomis valstybėmis, įgyvendinimui;
- besiformuojantiems modeliams, taip pat skirtumams tarp valstybių narių ir joms kylantiems bendriems sunkumams, kai jūrinių teritorijų planavimo srityje iš pradinio priėmimo etapo pereinama į tolesnius planavimo ciklus.

Iš Komisijos analizės matyti, kad JTP direktyvos įgyvendinimas visoje ES artėja prie pabaigos. Šiuo metu 20 iš 22 pakrantės valstybių narių yra priėmusios bent vieną jūrinių teritorijų planą, o daugelis jų jau peržiūri, tikslina arba tikslingai atnaujina savo planus. Kelios valstybės narės pradeda antrąjį arba trečiąjį planavimo ciklą, o tai rodo, kad nuo pirminio jūrinių teritorijų plano rengimo pereinama prie įprasto įgyvendinimo, stebėsenos ir pritaikomosios peržiūros.

Ši ataskaita visų pirma grindžiama valstybių narių pateiktais jūrinių teritorijų planais ir susijusiais dokumentais, Europos jūrinių teritorijų planavimo platformoje pateikta informacija ir įrodymais, surinktais pasitelkiant Komisijos atliktą pagrindžiamąjį tyrimą[2], dialogą įgyvendinimo klausimais[3], Komisijos dokumentus[4], taip pat projektus ir kitus šaltinius[5]. Kartu jie sudaro analitinį čia pateikto vertinimo pagrindą.

---

1 Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Direktyvos 2014/89/ES, kuria nustatoma jūrinių teritorijų planavimo sistema, įgyvendinimo pažangos (COM(2022) 185 *final*).

2 Direktyvos 2014/89/ES dėl jūrinių teritorijų planavimo įgyvendinimo ES valstybėse narėse tyrimas.

3 Dialogas įgyvendinimo klausimais dėl Jūrinių teritorijų planavimo direktyvos įgyvendinimo su Komisijos nariu Costu Kadžiu (Vandenynai ir žuvininkystė).

4 Jūrų strategijos pagrindų direktyvos vertinimas, SWD(2025) 50.

5 Pavyzdžiui, žr. Zaucha et al., Implementing the EU MSP Directive: Current status and lessons learned in 22 EU Member States, *Marine Policy*, 2025.

2. ĮGYVENDINIMO PAŽANGA NUO TADA, KAI BUVO PASKELBTA PASKUTINĖ ATASKAITA

2.1. Jūrinių teritorijų planų priėmimas ir peržiūra

JTP direktyvos 15 straipsnio 3 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės ne vėliau kaip 2021 m. kovo 31 d. parengtų jūrinių teritorijų planus ir per tris mėnesius nuo jūrinių teritorijų plano paskelbimo apie tai praneštų Komisijai ir atitinkamoms valstybėms narėms (14 straipsnio 1 dalis).

Šiame skirsnyje apibendrinama pažanga, padaryta įgyvendinant jūrinių teritorijų planus nuo tada, kai buvo paskelbta ankstesnė Komisijos ataskaita, ir ji apima laikotarpį nuo 2022 m. gegužės 3 d. iki 2026 m. sausio 1 d.

Nepaisant JTP direktyvoje nustatyto 2021 m. kovo 31 d. termino, jūrinių teritorijų planų priėmimo ir peržiūros tvarkaraščiai ir metodai visoje ES ir toliau skiriasi. Iki įrodymų rinkimo galutinio termino savo jūrinių teritorijų planus priėmė **20 iš 22 pakrantės valstybių narių**, o nuo 2022 m. jų priėmimas gerokai paspartėjo. Aštuonios valstybės narės savo planus priėmė 2022–2024 m., o Portugalija ir Danija per tą patį laikotarpį užbaigė planų priėmimo ir pirminio atnaujinimo procesą[6]. Siekdama užtikrinti JTP direktyvos įgyvendinimą, 2021–2023 m. Komisija inicijavo aštuonias pažeidimo nagrinėjimo bylas[7], iš kurių šešios buvo užbaigtos atitinkamoms valstybėms narėms sėkmingai priėmus savo jūrinių teritorijų planus. **Graikija ir Kroatija**[8] dar turi priimti planą, apimantį visus jūrų vandenis, nors abiejose valstybėse narėse darbas šiuo klausimu tebevyksta. Komisija glaudžiai bendradarbiauja su abiem valstybėmis narėmis, kad padėtų joms kuo greičiau priimti savo jūrinių teritorijų planus.

2021 m. termino nesilaikymas daugiausia buvo susijęs su ilgai trunkančiomis procedūromis (pvz., poveikio aplinkai vertinimais ir institucijų veiklos koordinavimu), sudėtingu valdymu, su COVID-19 susijusiais sutrikimais ir politiniais ar geopolitiniais veiksniais. Kai kuriais atvejais vėlavimas iš esmės buvo administracinio pobūdžio, o planai priimti netrukus po termino pabaigos.

Dauguma „ankstyvųjų priėmėjų“ dabar dalyvauja peržiūros arba tikslinimo cikluose. Kelios valstybės narės jau pradėjo išsamias peržiūras (pvz., Belgija, Bulgarija, Ispanija, Prancūzija,

---

6 Bulgarija (2023 m.), Danija (2023 m.), Estija (2022 m.), Ispanija (2023 m.), Prancūzija (2022 m.), Italija (2024 m.), Kipras (2023 m.), Portugalija (Azorų salų pakvadratis, 2024 m.), Rumunija (2023 m.) ir Švedija (2022 m.).

7 2021–2023 m. prieš Bulgariją, Graikiją, Ispaniją, Kroatiją, Italiją, Kiprą, Portugaliją ir Rumuniją buvo pradėtos pažeidimo nagrinėjimo procedūros, nes šios šalys neparengė jūrinių teritorijų planų ir nepateikė jų Komisijai, kaip reikalaujama pagal JTP direktyvą. 2023 m. užbaigtos bylos prieš Bulgariją (INFR(2022)2025) ir Ispaniją (INFR(2022)2027). Bylos prieš Kiprą (INFR(2021)2227), Portugaliją (INFR(2023)2042) ir Rumuniją (INFR(2021)2224) užbaigtos 2024 m. Byla prieš Italiją (INFR(2021)2223) iš Teismo atsiimta 2024 m. gruodžio mėn. Nebaigtos nagrinėti tik bylos prieš Kroatiją (INFR(2021)2225) ir Graikiją (INFR(2021)2226).

8 Kalbant apie Graikiją, 2025 m. vasario 27 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas priėmė sprendimą byloje C-128/24 (*Europos Komisija / Graikijos Respublika*) ir konstatavo, kad Graikija neįvykdė savo pareigų pagal JTP direktyvą. 2025 m. balandžio mėn. Graikija patvirtino nacionalinę jūrų aplinkos erdvės strategiją, įskaitant jūrų teritorijų žemėlapius. Susitarta dėl viso plano priėmimo tvarkaraščio, tačiau planas dar nepriimtas.

Nyderlandai, Švedija), o kitos atliko tarpinius vertinimus arba numatė būsimas peržiūras (pvz., Vokietija, Estija, Latvija, Lietuva, Malta, Lenkija).

Apskritai nuo pradinio priėmimo pereita prie tikslinių atnaujinimų, o dabar – prie pirmųjų išsamios peržiūros ciklų. Tuo pat metu dvi likusios valstybės narės, kurios dar nepriėmė jūrinių teritorijų plano, toliau dirba šia linkme.

1 lentelė. 22 pakrantės valstybių narių jūrinių teritorijų planų priėmimo ir peržiūros procesų dabartinė padėtis[9]

Valstybė narė	Dabartinio plano priėmimo data	Ankstesni planai	Peržiūros procesai ir papildomi paskirstymo planai
Belgija	2019 m. gegužės mėn.	Pirmasis jūrinių teritorijų planas priimtas 2014 m. kovo mėn.	Rengiamas 3-iasis Belgijos jūrinių teritorijų planas (2026–2032 m.). Jūrinių teritorijų plano peržiūra pradėta 2023 m., o po praktinio seminaro surengtos viešos konsultacijos. Naujas planas turi būti priimtas 2026 m.
Bulgarija	2023 m. gegužės mėn.	/	2023 ir 2024 m. atlikta galimybių studija. Oficialų atnaujinimą numatoma užbaigti iki 2027 m. pabaigos.
Kroatija	Procesas tebevyksta	/	/
Kipras	2023 m. gruodžio mėn.	/	Šiuo metu peržiūra nevykdoma.
Danija	2023 m.[10]	/	Iš dalies pakeistas 2024 m. (oficialus jūrinių teritorijų plano papildymas), visų pirma siekiant integruoti naujus jūrų energijos ir biologinės įvairovės tikslus; 2025 m. priimtas Jūrinių teritorijų planavimo įstatymo pakeitimas, kuriuo nustatoma laikinų bandymų ir mokslinių tyrimų projektų už nustatytų teritorijų ribų schema.
Estija	2022 m. gegužės mėn.	/	Vykdoma stebėsena ir metinio veiksmų plano peržiūra. Oficialus peržiūros procesas numatytas 2026–2027 m. pagal penkerių metų peržiūros ciklą, kurio reikalaujama pagal nacionalinę teisę.
Suomija	2020 m. gruodžio mėn.	/	Peržiūra pradėta 2024 m. sausio–vasario mėn.; planas turi būti atnaujintas (priimtas) iki 2027 m.
Prancūzija	Antra dalis (strateginiai dokumentai) – 2025 m. lapkričio mėn.	Pirma dalis – 2019 m. Antra dalis – 2022 m. gegužės mėn. /	2024 m. birželio mėn. patvirtinus nacionalinę strategiją, Prancūzija neseniai peržiūrėjo savo jūrinių teritorijų planų strateginę dalį, kad nustatytų naujas teritorijas, visų pirma jūros vėjo elektrinių parkus ir griežtai saugomas teritorijas, ir padarytų kitus susijusius pakeitimus.

[9] Išsamesnės informacijos ir nuorodas į nacionalinius planus galima rasti „Šalys | Europos jūrinių teritorijų planavimo platforma“.

[10] 2021 m. Danija pateikė savo pirmąjį jūrinių teritorijų planą viešoms konsultacijoms. Tos konsultacijos truko šešis mėnesius. Plano projektas buvo teisiškai privalomas nuo tada, kai jis buvo paskelbtas konsultacijoms. 2023 m. jis buvo išleistas kaip vykdomasis potvarkis.

Valstybė narė	Dabartinio plano priėmimo data	Ankstesni planai	Peržiūros procesai ir papildomi paskirstymo planai
Vokietija	2021 m. rugsėjo mėn.	Pirmasis jūrinių teritorijų planas priimtas 2009 m.	2025 m. paskelbtas vietos plėtros planas, kuriame išdėstyta jūrų sektoriaus jūros vėjo energijos strategija. Šiuo metu vykdoma Vokietijos jūrinių teritorijų plano laikotarpio vidurio peržiūra turi būti užbaigta 2026 m.
Graikija	Procesas tebevyksta	/	/
Airija	2021 m. birželio mėn.	/	2024 m. spalio mėn. priimtas Pietinės pakrantės nustatytosios jūrų zonos planas (jame nustatytos jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energijos zonos, padėsiančios iki 2030 m. užtikrinti 5 GW jūros vėjo energijos pajėgumus).
Italija	2024 m. rugsėjo mėn.	/	Šiuo metu peržiūra nevykdoma.
Latvija	2019 m. gegužės mėn.	/	2024 m. spalio mėn. priimta tarpinio vertinimo ataskaita. Peržiūros procesas turėtų prasidėti 2025 m. rudenį.
Lietuva	2021 m. rugsėjo mėn.	Pirmasis jūrinių teritorijų planas priimtas 2015 m. birželio mėn.	Planą numatoma peržiūrėti 2030 m. 2024 m. teminiame plane ir strateginiame poveikio aplinkai vertinime (SPAV) nurodytos jūros vėjo elektrinių parkų vietos ir jungtys su krantu.
Malta	2015 m. liepos mėn.	/	Atlikta pirminė vidaus peržiūra. Įgyvendinimas tęsiamas, kol laukiama vyriausybės nurodymų dėl tolesnių veiksmų.
Nyderlandai	2022 m. kovo mėn.	Pirmasis planas priimtas 2009 m.[11] Antrasis planas priimtas 2015 m. gruodžio mėn.[12]	Šiuo metu atliekama dalinė Šiaurės jūros programos (2022–2027 m.) peržiūra, siekiant, be kita ko, nustatyti didesnius jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslus. 2025 m. balandžio 22 d. Parlamentui pateiktas dalinės peržiūros projektas; viešos konsultacijos – nuo 2025 m. gegužės 19 d.; procesą tikimasi užbaigti 2026 m.
Lenkija	2021 m. balandžio mėn. su techniniais pakeitimais 2022 m. gruodžio mėn.[13]		2025 m. gegužės 9 d. paskelbtas tarpinis vertinimas; priimtas sprendimas dėl atnaujinimo; ministerija ieško finansavimo; plataus masto atnaujinimas bus pradėtas 2026 m. (priklausys nuo turimo biudžeto) ir, kaip numatoma, užtruks 2,5–3 metus.
Portugalija	2019 m. gruodžio mėn. (žemyninė dalis ir	/	Jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energijos paskirstymo planas (PAER, 2025 m.)

[11] 2009–2015 m. Šiaurės jūros politikos dokumentas.

[12] Antrasis teritorijų planas – 2016–2021 m. Šiaurės jūros politikos dokumentas – yra 2009–2015 m. dokumento atnaujinimas.

[13] Po to, kai Kanados naftos ir dujų koncesijos turėtojas, kurio teisės į vakarinę Pamario jūros dalį nebuvo įtrauktos į 2021 m. planą, pagrasino imtis teisinių veiksmų, 2022 m. atlikus jūrinių teritorijų plano peržiūrą – laikomą „techniniu pakeitimu“ – buvo pakoreguotos trys baseinų teritorijos, įtraukiant šią veiklą; taip buvo išvengta reikalavimų dėl kompensacijos ir nereikėjo atlikti naujo strateginio poveikio aplinkai vertinimo (SPAV) ar rengti viešų konsultacijų.

Valstybė narė	Dabartinio plano priėmimo data	Ankstesni planai	Peržiūros procesai ir papildomi paskirstymo planai
	Madeira) ir 2024 m. spalio mėn. (Azorų salos)		automatiškai susietas su *Plano de Situacão do Ordenamento do Espaço Maritimo Nacional* (PSOEM).
Rumunija	2023 m. lapkričio mėn.	/	Šiuo metu peržiūra nevykdoma.
Ispanija	2023 m. vasario mėn.	/	Peržiūra pradėta 2024 m.; visi penki kiekvieno iš penkių Ispanijos jūrų pakvadračių planai turi būti peržiūrėti iki teisės aktais nustatyto termino – 2027 m. gruodžio 31 d.
Slovėnija	2021 m. liepos mėn.	/	Šiuo metu peržiūra nevykdoma. Kita oficiali peržiūra numatoma 2031 m., o parengiamieji darbai turėtų prasidėti 2029 m.
Švedija	2022 m. vasario mėn.	/	Planai buvo peržiūrėti, siekiant, be kita ko, įgyvendinti naujus jūrų atsinaujinančiųjų išteklių vėjo energijos plėtros tikslus ir sukurti saugomas jūrų teritorijas – pasiūlymai dėl planų pakeitimų vyriausybei pateikti 2025 m. sausio mėn.

2.2. JTP direktyvoje nustatytų jūrinių teritorijų planų reikalavimų įgyvendinimas

Tolesniuose skirsniuose pateikiamas vertinimas, kaip valstybės narės įgyvendino JTP direktyvoje nustatytus minimaliuosius reikalavimus. Analizė grindžiama atitinkamomis Direktyvos nuostatomis ir joje nagrinėjami metodai, kurių laikomasi nacionaliniuose jūrinių teritorijų planuose, ir susijusios įgyvendinimo sistemos.

JTP direktyva nustatoma lanksti sistema, suteikianti valstybėms narėms didelę veiksmų laisvę spręsti, kaip įgyvendinti jos reikalavimus pagal savo nacionalinę konstitucinę tvarką, administracines struktūras, teisines sistemas ir konkrečius jūrinius ypatumus. Todėl valstybės narės, siekdamos įgyvendinti Direktyvos nuostatas, patvirtino įvairius skirtingus planavimo modelius, valdymo tvarką ir techninius sprendimus.

Todėl tolesniuose skirsniuose pateikti lyginamieji pastebėjimai ir nuorodos į skirtingus įgyvendinimo lygius ar formas yra aprašomojo ir analitinio pobūdžio. Jais siekiama palengvinti palyginimą, nustatyti tendencijas ir atkreipti dėmesį į įgyvendinimo modelius visoje ES. Tais atvejais, kai buvo pasirinkti skirtingi metodai, nėra pagrindo manyti, kad tai yra reikalavimų nesilaikymas arba nepatenkinamas įgyvendinimas.

2.2.1. 5 straipsnio 1 dalis. Ekosisteminio metodo taikymas

Apskritai valstybės narės nurodė jūrinių teritorijų planavimui taikančios ekosisteminį metodą pagal JTP direktyvos 5 straipsnio 1 dalį. Tačiau praktiškai ekosisteminio metodo taikymo mastas ir tai, kaip nuosekliai tai buvo daroma, įvairiose šalyse labai skiriasi ir priklauso nuo skirtingų konstitucinių, administracinių ir reguliavimo sistemų. Ekosisteminis metodas plačiai nurodomas kaip pagrindinis jūrinių teritorijų plano tikslų principas ir jis įgyvendinamas daugiausia taikant susijusias poveikio aplinkai vertinimo procedūras.

Visoje ES pagrindine ekosisteminio metodo įgyvendinimo priemone tapo strateginis poveikio aplinkai vertinimas[14] (SPAV). Aplinkos srities atskaitos scenarijai, spaudimo analizės, alternatyvų vertinimas ir poveikio mažinimo priemonės paprastai grindžiami ekologiniais komponentais ir žmogaus veiklos daromu spaudimu, dažnai remiantis Jūrų strategijos pagrindų direktyvos (JSPD)[15] deskriptoriais ir stebėsenos sistemomis. Daugeliu atvejų SPAV, prireikus kartu su tinkamu vertinimu[16], yra pagrindinis įrodymų, kad strateginiu lygmeniu buvo atsižvelgta į ekosistemų sąveiką, bendrą spaudimą ir aplinkos ribines vertes, šaltinis.

Todėl daugumoje jūrinių teritorijų planų taikomas procedūrinis ekosisteminis metodas, o ne remiamasi aiškiomis ekosistemomis grindžiamomis skirstymo į zonas taisyklėmis ar ribinėmis vertėmis, įtrauktomis į rašytinį plano aprašymą. Ekosisteminio metodo įtakos priimant teritorinius sprendimus mastas labai skiriasi. Kai kuriose valstybėse narėse SPAV išvados buvo akivaizdžiai pagrįstos skirstymo į zonas sprendimais, apsaugos priemonėmis, sąlygomis ar išimtimis, taikomomis konkrečioms naudojimo reikmėms (visų pirma jūrų energijai, gavybai ir laivybai). Kitose valstybėse narėse ekosisteminio metodo aspektai tebėra bendresnio pobūdžio, o aplinkosaugos apribojimų klausimas, kaip tikimasi, bus sprendžiamas visų pirma leidimų vykdyti projektą išdavimo etape, atliekant vėlesnius poveikio aplinkai vertinimus.

Valstybės narės ekosisteminio metodo įgyvendinimą paprastai grindžia esamomis ES aplinkos apsaugos sistemomis, visų pirma JSPD, „Natura 2000“ teisės aktais ir nacionalinėmis jūrų stebėsenos sistemomis. Dažnai minimas suderinimas su geros aplinkos būklės užtikrinimo tikslais, tačiau tik kai kuriuose planuose šis suderinimas paverčiamas struktūrizuotomis, deskriptoriais grindžiamomis vertinimo sistemomis arba bendro poveikio analizėmis, kuriomis tiesiogiai vadovaujamasi priimant planavimo sprendimus[17]. Kitais atvejais nuorodos į ekosistemų veikimą ir atsparumą iš esmės yra aprašomojo pobūdžio. Ekosisteminio metodo taikymas taip pat atspindi valdymo modelių skirtumus. Centralizuotos sistemos paprastai grindžiamos nacionalinio lygmens poveikio aplinkai vertinimais, kad būtų įtraukti su ekosistemomis susiję aspektai. Daugiapakopėse arba federalinėse sistemose ekosisteminio metodo įgyvendinimas paskirstomas tarp nacionalinių ir regioninių procesų, o tai kartais lemia nevienodą taikymą skirtinguose jūrų baseinuose. Jūrų baseinais arba fasadais grindžiami planavimo metodai padėjo kai kurioms valstybėms narėms pritaikyti ekosistemų vertinimus prie regioninių ekologinių sąlygų, remiant labiau vieta grindžiamą ekosisteminio metodo taikymą.

---

[14] Pagal 2001 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo.

[15] 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/56/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų jūrų aplinkos politikos srityje pagrindus, (Jūrų strategijos pagrindų direktyva).

[16] Pagal 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos (tai yra pirminės Direktyvos 79/409/EEB kodifikuota redakcija) ir 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvą 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos.

[17] Šį pastebėjimą patvirtina Komisijos atliktas JSPD įgyvendinimo vertinimas. Galutinėje ataskaitoje (COM(2020) 259) pažymima, kad pažanga nustatant geros aplinkos būklės vertinimo ribines vertes buvo nedidelė ir kad valstybių narių geros aplinkos būklės apibrėžimo ir nustatymo pagal deskriptorius būdai labai skiriasi, o tai rodo, kad deskriptorių nustatymas, kaip vertinimo pagrindas, tebėra neišsamus ir nevienodas.

Gerosios praktikos pavyzdžiai[18]:

- Airija taikė tikslais grindžiamą SPAV, pagal kurį kiekviena nacionalinės jūrinio planavimo sistemos (NJPS) politika buvo išbandoma atsižvelgiant į strateginius aplinkosaugos tikslus, apimančius visus SPAV direktyvos aspektus (biologinė įvairovė, žmonių sveikata, vanduo, klimatas, kraštovaizdis, kultūros paveldas ir kt.). SPAV pateikiama išsamios tikrinimo ir (arba) taikymo srities nustatymo sekos, kartotinių bandymų pagal SPAV tikslus, integruoto pareiškimo dėl poveikio „Natura“ teritorijoms ir tinkamo vertinimo įrodymų. SPAV pareiškime paaiškinama, kaip konsultacijos ir vertinimas pakeitė NJPS. Tai pavyzdys, kai SPAV aiškiai padarė įtaką plano turiniui.
- Danijos 2023 m. SPAV kiekvienas jūrinių teritorijų plano pakeitimas vertinamas pagal visus 11 JSPD deskriptorių, naudojant su konkrečiais deskriptoriais susijusias daromo spaudimo lenteles, siekiant išnagrinėti, kokį poveikį geros aplinkos būklės užtikrinimui daro akvakultūros ir gavybos teritorijų pašalinimas arba jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir CO_2 saugojimo zonų išplėtimas. Taikant šį struktūrizuotą metodą, stiprinamas spaudimo analizės, geros aplinkos būklės užtikrinimo tikslų ir galutinių skirstymo į zonas sprendimų tiesioginis ryšys.
- Estijos strateginio poveikio aplinkai vertinime JSPD spaudimo analizė derinama su bendro poveikio modeliavimu („PlanWise4Blue“)[19]. Modelio rezultatai, rodantys didelę grėsmę paukščiams ir šikšnosparniams – ypač dėl grupinės vėjo elektrinių parko plėtros Rygos įlankoje, – paskatino perkelti vėjo energijos teritorijas ir įdiegti tikslines poveikio mažinimo priemones kasybos, akvakultūros ir gynybos veiklos srityse.

Apskritai iš naujausių jūrinių teritorijų planų peržiūrų matyti, kad padaryta akivaizdi pažanga įgyvendinant 5 straipsnio 1 dalį, nes buvo sistemingiau naudojami aplinkos duomenys, bendro spaudimo analizė ir sąsajos su JSPD tikslais. Tačiau ekosisteminio metodo praktinis taikymas įvairiose šalyse tebėra nevienodas. Tai iš dalies atspindi skirtingą šios sąvokos aiškinimą valstybėse narėse ir tai, kad ES lygmeniu nėra veiksmingesnės sistemos. Nors atliekant SPAV ir susijusias procedūras plačiai atsižvelgiama į ekosistemomis grindžiamus aspektus, būsimuose planavimo cikluose yra galimybių šias analizes sistemingiau paversti aiškiai suformuluotomis teritorinėmis nuostatomis, sprendimų priėmimo kriterijais ir stebėsenos tvarka pačiuose jūrinių teritorijų planuose.

2.2.2. Dėmesys aplinkosaugos, ekonominiams, socialiniams ir saugos aspektams

Apskritai valstybės narės, rengdamos ir įgyvendindamos jūrinių teritorijų planus, sistemingai atsižvelgė į aplinkosaugos, ekonominius, socialinius ir saugos aspektus pagal JTP direktyvos 6 straipsnio 2 dalies b punktą. Daugiausia dėmesio paprastai buvo skiriama aplinkosaugos aspektams, kurie buvo nuosekliai įtraukiami į jūrinių teritorijų planus, o tai rodo tvirtas sąsajas

[18] Daugiau nacionalinių pavyzdžių pateikiama pagrindžiamajame tyrime. Puikus daugiašalio požiūrio į SPAV integravimą pavyzdys – projektas „Strateginis ekosistemomis grindžiamas planavimas siekiant tvarios Baltijos jūros ateities“ (SEABAS), kuris šiuo metu finansuojamas pagal INTERREG Baltijos jūros regiono programą.

[19] PlanWise4Blue | Europos jūrinių teritorijų planavimo platforma.

su SPAV procesais ir suderinimą su ES aplinkos teisės aktuose nustatytomis prievolėmis. Ekonominiai aspektai pirmiausia nagrinėti organizuojant pagrindinių jūrų sektorių, visų pirma jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energijos, jūrų transporto, uostų ir kitos mėlynosios ekonomikos veiklos (pvz., akvakultūros), teritorijas. Socialiniai aspektai įtraukti nevienodai, dažnai konsultuojantis su suinteresuotaisiais subjektais (pavyzdžiui, su žuvininkystės sektoriaus atstovais) ir nustatant aukšto lygio planavimo tikslus, o ne taikant specialias analitines sistemas. Saugos aspektai, visų pirma jūrų saugumas ir su gynyba susiję apribojimai, paprastai buvo atspindėti erdvinėse nuorodose, maršrutų parinkimo priemonėse ir išskirtinėse ar apribojimų taikymo zonose.

Saugos aspektų jūrinių teritorijų planuose pavyzdžiai[20]:

Saugos reikalavimai yra įtraukti į keletą jūrinių teritorijų planų. Airija reikalauja atlikti projekto lygmens laivybos bei paieškos ir gelbėjimo rizikos vertinimus (naudojant tokias priemones kaip Tarptautinės jūrų navigacijos įrenginių organizacijos (IALA) parengtas priemonių rinkinys), suderintus su nacionaliniu ekstremaliųjų situacijų ir gynybos planavimu. Į Prancūzijos fasado planus įtraukti specialūs rizikos analizės skirsniai ir veiksmų lapai dėl jūrų stebėjimo ir reagavimo pajėgumų. Švedija skatina diegti jūrų eismo valdymo sistemas – tikimasi, kad jos leis sumažinti susidūrimų ir užplaukimo ant seklumos skaičių daugiau nei 60 proc., – ir nustato, kokių uostų bei laivybos kanalų modernizavimo darbų reikia, kad būtų pašalinti saugos trūkumai. Šie pavyzdžiai rodo, kaip dėl jūrinių teritorijų planavimo gali padidėti jūrų saugumas, atliekant struktūrizuotą vertinimą ir koordinuojant veiksmus su specializuotomis institucijomis.

Naujausios tendencijos rodo, kad pastebimas laipsniškas perėjimas nuo aprašomojo požiūrio prie labiau struktūruoto tikslų tarpusavio kompromisų vertinimo. Keliose valstybėse narėse jūrinių teritorijų planų peržiūromis vis labiau siekiama suderinti siekį paspartinti jūrų energijos naudojimą ir poreikį apsaugoti biologinę įvairovę, sudaryti sąlygas žuvininkystės sektoriui veikti kartu su kitais sektoriais ir užtikrinti laivybos saugą. Atsižvelgiant į didėjančią konkurenciją dėl jūrų erdvės ir būtinybę apsaugoti ypatingos svarbos infrastruktūrą, vis daugiau dėmesio skiriama saugos aspektams, o ekonominiai ir aplinkosaugos tikslai jūrinių teritorijų plano lygmeniu dabar yra išdėstyti aiškiau nei pirmojo planavimo ciklo metu.

Nepaisant šios pažangos, tebėra skirtumų, susijusių su socialinių ir ekonominių bei saugos analizių apimtimi ir jų praktinio įgyvendinimo mastu. Aplinkosaugos aspektai grindžiami labiau nusistovėjusiomis metodikomis ir geresniu duomenų prieinamumu, o socialinio poveikio ir bendro socialinio ir ekonominio poveikio klausimai dažnai sprendžiami kokybiniu požiūriu. Apskritai jūrinių teritorijų planavimas vis dažniau naudojamas kaip strateginis pagrindas siekiant suderinti aplinkosaugos, ekonominius, socialinius ir saugos aspektus, nors tikimasi, kad metodika bus toliau plėtojama, valstybėms narėms pradedant vėlesnius planavimo ciklus.

2.2.3. Suderinamumo skatinimas

Nuo pirmojo įgyvendinimo ciklo valstybės narės palaipsniui intensyvino pastangas skatinti jūrinių teritorijų planavimo ir susijusios politikos, strategijų ir planavimo procesų

[20] *Daugiau pavyzdžių pateikiama pagrindžiamajame tyrime.*

suderinamumą, kaip reikalaujama pagal JTP direktyvos 6 straipsnio 2 dalies c punktą. Visos pakrantės valstybės narės dabar aiškiai pripažįsta, kad jūrinių teritorijų planavimas yra koordinavimo sistema siekiant suderinti aplinkos, sektorių ir teritorinius tikslus jūrų aplinkoje, net jei skirtingų politikos krypčių nuoseklumo mastas įvairiose šalyse skiriasi.

Nuosekliausias požiūris siekiant šio tikslo matomas jūrų aplinkos politikoje[21], kuri buvo suderinta su tikslais ir įrodymais, kurių reikalaujama pagal JSPD bei Paukščių[22] ir Buveinių[23] direktyvas. Daugeliu atvejų aplinkosaugos reikalavimai atspindėti erdvinėse nuorodose, planavimo sąlygose arba apsaugos nuostatose, grindžiamose strateginio poveikio aplinkai vertinimo procesais. Kitose valstybėse narėse nuoseklumas dažniau užtikrinamas aukšto lygio nuorodomis ir procedūrų koordinavimu, o konkrečios politikos integravimo klausimas sprendžiamas vėlesniuose etapuose arba kiekvienu konkrečiu atveju atskirai.

Dauguma valstybių narių aiškiai nurodo sąsajas su JSPD ir Vandens pagrindų direktyva[24] (VPD), dažnai suderindamos aplinkosaugos tikslus ir erdvines nuorodas. Kai kuriais atvejais tos pačios institucijos prižiūri ir JTP direktyvos, ir JSPD įgyvendinimą, o tai palengvina keitimąsi duomenimis ir ekspertinėmis žiniomis.

Gerosios praktikos pavyzdys[25]: Prancūzija naudoja visiškai integruotą fasado lygmens priemonę (*Documents Stratégiques de Façade*, DSF), kuri kartu veikia kaip jūrinių teritorijų planas ir strateginė JSPD įgyvendinimo sistema. Aplinkosaugos prievolės (tinklas „Natura 2000“, JSPD tikslai, VPD prievolės) yra įtrauktos į DSF naudojimo žemėlapius ir konkretiems fasadams skirtą veiksmų planą (apimantį teminius veiksmų lapus), užtikrinant, kad erdvinio orientavimo ir valdymo priemonės būtų sujungtos į vieną bendrą planavimo dokumentą.

Be aplinkos politikos, jūrinių teritorijų planavimas dabar naudojamas tvirčiau, siekiant pagerinti koordinavimą su energetikos, jūrų transporto, uostų plėtros ir pakrančių planavimo sistemomis. Iš naujausių planų peržiūrų ir tikslinių atnaujinimų matyti tendencija aiškiau suprasti, kaip jūrinių teritorijų planavimas sąveikauja su nacionalinėmis sektorių strategijomis, ypač tais atvejais, kai daromas didelis poveikis teritorijoms. Valdymo struktūrų, planavimo ciklų ir teisinių įgaliojimų skirtumai ir toliau daro įtaką derinimui, tačiau jūrinių teritorijų planavimas vis dažniau pripažįstamas stabilia orientacine sistema šiai sąveikai valdyti.

Tam tikrais atvejais, ypač perpildytose vietovėse, siekiant nuoseklaus planavimo taip pat reikia apsvarstyti galimybę įvairiems suinteresuotiesiems subjektams bendrai naudotis erdve. Keliose valstybėse narėse vis dažniau svarstomos sinergijos ir paslaugų teikimo bendroje vietoje galimybės, be kita ko, taikant naują požiūrį į daugiafunkces teritorijas, paprastai įtraukiant jūrų

[21] Taip pat žr. JSPD vertinimo (SWD(2025) 50) 1 dalies skyrių „Suderinamumas“.

[22] 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos (kodifikuota redakcija).

[23] 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos.

[24] 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/60/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus.

[25] Daugiau pavyzdžių pateikiama pagrindžiamajame tyrime.

atsinaujinančiuosius energijos išteklius ir akvakultūrą arba derinant energetikos infrastruktūrą ir biologinės įvairovės tikslus. Nors visose valstybėse narėse įdiegti sąveikos vertinimo mechanizmai, tokie metodai iš esmės tebėra tiriamojo pobūdžio ir grindžiami eksperimentais, vykdomais pagal konkrečius projektus, o ne oficialiomis planavimo procedūromis. Norint taikyti tikrą daugiafunkcio projektavimo metodą, taip pat reikėtų, kad atitinkami suinteresuotieji subjektai tvirtai įsipareigotų ir kuo anksčiau įsitrauktų.

Apskritai jūrinių teritorijų planavimo įgyvendinimo patirtis rodo, kad palaipsniui pereinama nuo oficialių nuoseklumo patikrų prie išsamesnio koordinavimo. Nors valstybių narių požiūriai skiriasi, vyrauja bendra tendencija įprastoje valdymo tvarkoje įtvirtinti nuoseklumą, grindžiamą tarpžinybiniais koordinavimo mechanizmais, bendromis duomenų sistemomis ir kartotinėmis planų peržiūromis. Tikimasi, kad ši tendencija išliks, kai jūrinių teritorijų planavimas taps brandesnis ir kai valstybės narės pradės tolesnius planavimo ciklus.

2.2.4. Sausumoje ir jūroje vykdomos veiklos sąsajos

Visos valstybės narės savo jūrinių teritorijų planavimo sistemose atsižvelgė į sausumoje ir jūroje vykdomos veiklos sąsajas, kaip reikalaujama JTP direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje ir 6 straipsnio 2 dalies a punkte. Tačiau sausumoje ir jūroje vykdomos veiklos sąsajų gylis, apimtis ir intensyvumas įvairiose šalyse labai skiriasi, o tai atspindi konstitucinės tvarkos, administracinių įgaliojimų ir reguliavimo tradicijų skirtumus, ypač susijusius su jūrų ir sausumos planavimo institucijų atsakomybės pasidalijimu.

Dauguma valstybių narių sausumoje ir jūroje vykdomos veiklos sąsajas laiko kompleksiniu aspektu, o ne jas nagrinėja taikydamos visiškai integruotą planavimo metodą. Jūrinių teritorijų planuose paprastai nurodomos pagrindinės sąsajos, pavyzdžiui, uostai ir prieiga prie jūros, energetikos ir elektros tinklų jungtys, pakrančių apsauga, sausumoje kylantis spaudimas aplinkai ir ekologiniai ryšiai palei pakrantę. SPAV procesai daugeliu atvejų padėjo integruoti šias sąsajas, nes buvo pabrėžiamas bendras jūrų ir pakrančių politikos poveikis ir būtinybė užtikrinti jų nuoseklumą.

Pastebėta pažangesnių metodų, kai instituciniais susitarimais sudaromos sąlygos glaudžiai koordinuoti jūrų ir sausumos planavimo sistemas. Tokiais atvejais jūrinių teritorijų planuose pateikiamos aiškesnės gairės dėl naudojimo jūroje būdų suderinimo su sausumos infrastruktūra, pakrančių plėtros sistemomis ir aplinkos valdymo tikslais. Kelios valstybės narės, neseniai atnaujinusios savo jūrinių teritorijų planus, daugiau dėmesio skyrė sausumoje ir jūroje vykdomos veiklos sąsajoms, visų pirma reaguodamos į padidėjusį jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimą, uostų plėtrą ir prisitaikymo prie klimato kaitos poreikius.

Valstybėse narėse, kuriose valdymo struktūros labiau suskaidytos arba kuriose aiškiai atskirtos sausumos ir jūrinio planavimo kompetencijos (kur jūrinių teritorijų planai apima tik išskirtinę ekonominę zoną), sausumoje ir jūroje vykdomos veiklos sąsajos, priešingai, daugeliu atvejų buvo nagrinėjamos pateikiant bendro pobūdžio nuorodas, o įgyvendinimas iš esmės paliktas projektų lygmens sprendimų priėmimo ir sektorių leidimų išdavimo procesams.

2.2.5. Suinteresuotųjų subjektų ir visuomenės dalyvavimas

Visos valstybės narės yra nustačiusios tvarką, kuria užtikrinamas suinteresuotųjų subjektų ir visuomenės dalyvavimas jūrinių teritorijų planavimo procese pagal JTP direktyvos 6 straipsnio 2 dalies d punktą ir 9 straipsnį. Visuomenės dalyvavimas yra visuotinai įtvirtintas teisės aktais nustatytose planavimo ir poveikio aplinkai vertinimo procedūrose, užtikrinant minimalias ir teisės aktų reikalavimus atitinkančias konsultacijų galimybes. Kadangi jūrinių teritorijų planavimas susijęs su svarbiais aplinkosaugos aspektais ir poveikiu aplinkai, valstybės narės turi taikyti Visuomenės dalyvavimo direktyvos[26] principus į jūrinių teritorijų planavimo procesą įtraukdamos suinteresuotuosius subjektus ir visuomenę, visų pirma atlikdamos strateginį poveikio aplinkai vertinimą.

Be šių pagrindinių reikalavimų, požiūriai į suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą įvairiomis nacionalinėmis aplinkybėmis labai skiriasi, o tai atspindi konstitucinių struktūrų, administracinių tradicijų, planavimo kultūros ir reguliavimo sistemų skirtumus.

Suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas valstybėse narėse iš esmės pasikeitė – nuo daugiausia oficialių konsultacijų proceso pereita prie labiau struktūrizuoto ir kai kuriais atvejais nuolatinio dalyvavimo modelio. Pirmosios kartos jūrinių teritorijų planai daugiausia buvo grindžiami viešomis konsultacijomis, surengtomis jūrinių teritorijų planų parengiamuoju etapu, ir strateginio poveikio aplinkai vertinimo procesu. Naujesni planai ir vykdomos peržiūros vis dažniau papildė viešas konsultacijas tikslinėmis sektorių konsultacijomis, teminiais praktiniais seminarais, dvišaliais mainais ir skaitmeninėmis priemonėmis, pavyzdžiui, interaktyviomis žemėlapių sudarymo platformomis[27].

Pastebima aiški tendencija stiprinti tarpsektorinį bendradarbiavimą, visų pirma tarp valdžios institucijų ir suinteresuotųjų subjektų energetikos, jūrų transporto, aplinkos, žuvininkystės ir pakrančių plėtros srityse. Keliose valstybėse narėse buvo įsteigti nuolatiniai arba pusiau nuolatiniai patariamieji ar koordinavimo organai, taip pat tarpžinybiniai komitetai, siekiant remti įgyvendinimą ir tolesnius veiksmus, kad suinteresuotųjų subjektų dialogas galėtų apimti ne tik priėmimo etapą, bet ir stebėseną bei peržiūrą. Kai tokie susitarimai yra sudaryti, jais prisidedama prie didesnio jūrinių teritorijų planų rezultatų skaidrumo, nuspėjamumo ir bendros atsakomybės už juos.

Gerosios praktikos pavyzdžiai:

- Kipras pateikia puikų pavyzdį, kaip turėtų atrodyti gerai parengtas ir skaidrus konsultacijų procesas. Jį sudaro du nacionalinio masto konsultacijų etapai, per kuriuos pranešimai pagal miestus derinami su interneto platforma, skirta rašytinei informacijai teikti, ir visi žemėlapių projektai skelbiami viešai. Svarbu paminėti, kad pateikta informacija lėmė apčiuopiamus jūrinių teritorijų plano pokyčius. Pavyzdžiui, akvakultūros objektai buvo perkelti siekiant išvengti konfliktų su

[26] 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB, nustatanti visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB dėl visuomenės dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismus.

[27] Europos Komisijos tyrimas dėl suinteresuotųjų subjektų dalyvavimo rengiant jūrinių teritorijų planus, 2023 m., https://maritime-spatial-planning.ec.europa.eu/media/document/15560.

energetikos infrastruktūra, siekiant sumažinti laivybos riziką buvo nustatytos specialios kabelių klojimo zonos, o daugiafunkcės teritorijos buvo įformintos siekiant valdyti tokios veiklos kaip energetika, transportas, turizmas, kultūros paveldas ir gynyba sambūvį. Konsoliduotoje ataskaitoje su pastabomis ir atsakymais dokumentuota, kaip atsiliepimai padėjo suformuoti galutinį planą, užtikrinant visišką atsekamumą.

- Nyderlandų žuvininkystės sektoriaus suinteresuotieji subjektai dalyvauja jūrinių teritorijų planavime per struktūrizuoto ir nuolatinio bendradarbiavimo procesą, kuris visų pirma buvo vykdomas tada, kai buvo peržiūrimas Šiaurės jūros jūrinių teritorijų planas, siekiant prisitaikyti prie jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtros. Be teisės aktais nustatytų viešų konsultacijų, žvejybos organizacijos, pavyzdžiui, „VisNed“ (Nyderlandų žuvininkystės asociacija) ir POV (Nyderlandų žuvininkystės sektoriaus gamintojų organizacija), dalyvauja specialiuose sektorių dialoguose ir tiksliniuose mainuose. Per šį procesą sprendžiami susirūpinimą keliantys žuvininkystės klausimai, pavyzdžiui, galimybė naudotis žvejybos plotais, sauga ir sambūvis, taip pat aplinkosaugos ir energetikos tikslai, parama skaidrumui ir informacija pagrįsti kompromisai. Sunkumų išlieka, įskaitant teritorinius konfliktus, saugos riziką ir duomenų spragas. Siekiant suderinti konkurencinius interesus, išbandomi novatoriški sprendimai, pavyzdžiui, dinamiškas skirstymas į zonas ir bendradarbiaujamieji moksliniai tyrimai (pvz., jūros vėjo energijos ekologinė programa („Wozep“)). Nyderlandų požiūris dera su JTP direktyva ir apima tarptautinį bendradarbiavimą su kaimyninėmis Šiaurės jūros regiono šalimis.

Be to, suinteresuotųjų subjektų dalyvavimo intensyvumas, tęstinumas ir pusiausvyra tebėra nevienodi. Nors instituciniai suinteresuotieji subjektai ir gerai organizuoti sektorių subjektai, visų pirma didelio masto jūrų pramonės įmonės, paprastai yra gerai integruoti į planavimo procesus, vietos bendruomenių, mažos apimties žvejybos ir akvakultūros veiklos vykdytojų, mažesnių ekonominės veiklos vykdytojų ir pilietinės visuomenės organizacijų įtraukimas vis dar labai skiriasi ir dažnai apsiriboja *ad hoc* konsultacijomis, o ne yra sistemingai ir tvariai įtvirtintas visame planavimo cikle. Administravimo institucijų ir suinteresuotųjų subjektų pajėgumų apribojimai, skirtingi įvairių valdžios lygmenų įgaliojimai ir jūrinių teritorijų planų procesų sudėtingumas tebėra kliūtys nuoseklesniam ir įtraukesniam dalyvavimui kai kuriose valstybėse narėse.

2.2.6. Patikimiausių turimų duomenų naudojimas ir dalijimasis duomenimis

Jūrinių teritorijų planavimas valstybėse narėse grindžiamas plačiu ir vis labiau struktūrizuotu duomenų naudojimu pagal JTP direktyvos 6 straipsnio 2 dalies e punktą ir 10 straipsnį. Visi jūrinių teritorijų planai grindžiami esamų aplinkos, socialinių ir ekonominių bei sektorių duomenų rinkinių deriniu ir ypač duomenimis, surinktais pagal ES teisės aktus, visų pirma JSPD, Paukščių ir Buveinių direktyvas, ir atitinkamas sektorių sistemas, kurias papildo jūrų baseinų lygmens arba ES lygmens šaltiniai, pavyzdžiui, Europos jūrų stebėjimo ir duomenų tinklas (EMODnet), „Copernicus“ jūros aplinkos stebėsenos paslauga ir Europos jūrų atlasas.

Dauguma atvejų institucijos organizuoja duomenų naudojimą pasitelkdamos specialius nacionalinius procesus arba platformas, kuriose konsoliduojami įvairių kompetentingų institucijų ir stebėsenos sistemų pateikti duomenys.

Strateginis poveikio aplinkai vertinimas (SPAV) paprastai yra pagrindinis aplinkos duomenų organizavimo ir tvirtinimo mechanizmas, kuris vėliau integruojamas į jūrinių teritorijų planus. Aplinkos srities atskaitos scenarijai, spaudimo analizės ir bendro poveikio vertinimai paprastai grindžiami JSPD stebėsenos duomenimis, tinklo „Natura 2000“ aprašais, nacionaliniais jūros dugno kartografavimo duomenimis, žvejybos ir laivybos duomenų rinkiniais ir konkretaus sektoriaus informacija (pvz., jūrų energija, uostai, kabeliai). Kelios valstybės narės konkrečiai remiasi JSPD deskriptoriais, rodikliais ir vertinimo ciklais, kurie sudaro aplinkosauginį pagrindą, kuriuo remiantis duomenys naudojami jų jūrinių teritorijų planams, o kitos valstybės narės jais remiasi labiau netiesiogiai, kaip kontekstiniais įrodymais, padedančiais rengti jūrinių teritorijų planus ir priimti sprendimus dėl leidimų išdavimo.

Daugelis valstybių narių investavo į nacionalinę ar regioninę jūrų duomenų infrastruktūrą, kad padėtų vykdyti jūrinių teritorijų planavimą. Tokios infrastruktūros pavyzdys – jūrų geoportalai, bendros GIS platformos ir sprendimų priėmimo pagalbinės priemonės, leidžiančios erdviniu požiūriu sutapatinti naudojimo reikmes, apribojimus ir ekologinio pažeidžiamumo veiksnius. Kai kuriais atvejais šios sistemos yra skirtos ne tik jūrinių teritorijų planų rengimui, bet ir SPAV, tinkamiems vertinimams ir vėlesniems projektų lygmens leidimams remti, taip didinant planavimo ir licencijavimo etapų nuoseklumą.

Be to, pastebima, kad valstybių narių duomenų palyginamumas ir operatyvinis duomenų naudojimas labai skiriasi, o tai atspindi duomenų prieinamumo ir techninių pajėgumų skirtumus. Keliais atvejais duomenų apribojimai aiškiai pripažįstami jūrinių teritorijų planuose arba SPAV, visų pirma kiek tai susiję su ekosisteminėmis paslaugomis, bendru spaudimu, klimato kaitos poveikiu ir socialine bei ekonomine sąveika. Tais atvejais, kai trūksta duomenų, jūrinių teritorijų planuose paprastai taikomi atsargumo principu grindžiami metodai, išsami analizė atidedama tolesniems planavimo ciklams arba pasikliaujama projektų lygmens vertinimais, siekiant patobulinti įrodymus.

Gerosios praktikos pavyzdžiai:

- Ispanija naudoja platformą INFOMAR, kad suderintų jūrinių teritorijų planavimo, JSPD ir pakrančių valdymo institucijų duomenų rinkinius ir leidimų išdavimo kriterijus, taip palengvindama veiklos suderinimą visose politikos srityse.
- Visų pirma Baltijos ir Šiaurės jūrų regiono valstybės narės sistemingai naudojasi regioniniais duomenų rinkiniais ir priemonėmis, parengtais pagal HELCOM–VASAB, OSPAR ir ES finansuojamus jūrinių teritorijų planavimo projektus.

2.2.7. Bendradarbiavimas tarp valstybių narių ir jūros baseino lygmeniu

Dar labiau sustiprintas valstybių narių bendradarbiavimas jūrinių teritorijų planavimo srityje pagal JTP direktyvos 6 straipsnio 2 dalies f punktą ir 11 straipsnį. Bendradarbiavimas yra įprastas jūrinių teritorijų planavimo procesų ypatumas, visų pirma bendruose jūrų baseinuose, ir yra įtvirtintas derinant oficialias procedūras, regionines sistemas ir projektais grindžiamą bendradarbiavimą. Tačiau bendradarbiavimo mastas ir rūšis, taip pat jo praktinė įtaka planavimo rezultatams įvairiuose jūrų baseinuose ir šalyse labai skiriasi.

Dauguma valstybių narių yra įdiegusios konsultavimosi, koordinavimo ir keitimosi informacija su kaimyninėmis šalimis mechanizmus. Paprastai tai būna konsultacijos SPAV ir jūrinių teritorijų planų klausimais, dvišaliai susitikimai ir dalyvavimas regioninėse jūrų baseinų struktūrose. Tarpvalstybinės konsultacijos pagal SPAV sistemą tebėra sistemingiausias ir teisiškai patikimiausias bendradarbiavimo kanalas, užtikrinantis ankstyvą pranešimą, keitimąsi dokumentais ir tarpvalstybinio poveikio aplinkai apsvarstymą. Keliais atvejais šie procesai padėjo geriau suderinti šalių įrodymų bazes, poveikio aplinkai vertinimus ir planavimo prielaidas.

Be oficialių konsultacijų, bendradarbiavimas dažnai organizuojamas pasitelkiant esamas regionines valdymo sistemas, pavyzdžiui, HELCOM–VASAB JTP darbo grupę Baltijos jūros regione, su OSPAR susijusias struktūras ir Didžiosios Šiaurės jūros baseino iniciatyvą šiaurės rytų Atlanto regione, taip pat koordinuotai įgyvendinant Barselonos konvencijos protokolą dėl integruoto pakrančių zonų valdymo. Šiomis sistemomis nustatomi bendri dialogo principai, gairės ir forumai, kurie padeda suderinti teritorijų planavimo metodus, visų pirma aplinkosaugos tikslų, laivybos ir jūrų energijos srityse. Be to, ES finansuojami projektai ir platformos atlieka papildomą vaidmenį, nes jais sudaromos palankesnės sąlygos bendriems tyrimams, bendroms metodikoms ir bandomosioms taikomosioms programoms, visų pirma kiek tai susiję su bendro poveikio vertinimais, ekosisteminiais metodais ir tarpvalstybiniu duomenų naudojimu[28].

Gerosios praktikos pavyzdys:

2023 m. Nyderlandų ir Prancūzijos pradėta įgyvendinti **Didžiosios Šiaurės jūros baseino iniciatyva (GNSBI)** vienija devynias su Didžiąja Šiaurės jūra besiribojančias šalis (BE, DK, FR, DE, IE, NL, NO, SE, UK). Jos tikslas – pagerinti jūrinių teritorijų planavimo ir jūrų valdymo nuoseklumą visame baseine, suderinant prioritetus tokiose srityse kaip jūrų energija, žvejyba ir akvakultūra, laivyba ir gamtos išsaugojimas, taip pat remiant ekosisteminį tarpvalstybinį požiūrį į naudojimosi bendrais vandenimis optimizavimą. Kartu su esamais forumais, pavyzdžiui, pagal Šiaurės jūrų šalių bendradarbiavimo energetikos srityje (NSEC) susitarimą ir Oslo bei Paryžiaus konvencijas dėl šiaurės rytų Atlanto jūros aplinkos apsaugos (OSPAR), ja stiprinamas ministrų, valdžios institucijų ir suinteresuotųjų subjektų veiklos koordinavimas ir skatinama dalytis duomenimis bei žiniomis. Šešios savanoriškos techninės darbo kryptys (valdymas, daugiafunkcis arba bendras naudojimas, gamtos apsauga, bendras poveikis, ilgalaikės žuvininkystės perspektyvos ir dalijimasis žiniomis) sudaro struktūrizuotą sistemą, skirtą bendram spaudimui šalinti ir ekologinėms riboms išlaikyti.

Bendradarbiavimas tarp valstybių narių ir jūros baseino lygmeniu ir toliau daro nevienodą poveikį konkretiems teritorijų planavimo sprendimams. Nors pastebėta, kad kai kurios valstybės narės derina savo veiksmus dėl zonų nustatymo pasirinkimų, koridorių ar aplinkos apsaugos priemonių, daugeliu atvejų bendradarbiavimas daugiausia skirtas tarpusavio

[28] Ilgus metus ES teikė didelę finansinę paramą daugiašalio bendradarbiavimo jūrinių teritorijų planavimo srityje plėtojimui. Pavyzdžiui, pagal INTERREG Baltijos jūros programą jau daugiau kaip 20 metų remiami bendradarbiavimo projektai šioje srityje. Finansavimo parama taip pat buvo teikiama pagal kitas INTERREG programas, įskaitant INTERREG Pietų Baltijos programą (pvz., projektas SEAPLANSPACE) ir INTERREG Šiaurės jūros programą (pvz., projektas NORSAIC).

informavimui ir keitimuisi informacija remti, o ne bendriems ar koordinuotiems planavimo rezultatams pasiekti. Planavimo ciklų, jūrinių teritorijų planų teisinio statuso, administracinių įgaliojimų ir nacionalinių prioritetų skirtumai tebėra kliūtys gilesnei integracijai.

2.2.8. Bendradarbiavimas su trečiosiomis valstybėmis

Dauguma valstybių narių bendradarbiauja su trečiosiomis valstybėmis, ypač tais atvejais, kai tam yra įtikinamų priežasčių, pavyzdžiui, bendri jūrų baseinai, migracijos ekosistemos ar tarpvalstybinė jūrinė veikla. Praktiškai toks bendradarbiavimas daugiausia vykdomas naudojantis esamomis struktūromis, pavyzdžiui, regioninėmis jūrų konvencijomis, tarptautinėmis organizacijomis ir ES projektais[29], o ne oficialiais dvišaliais jūrinių teritorijų planavimo susitarimais. Valstybės narės, turinčios bendrą jūrų sieną su ES nepriklausančiomis Baltijos jūros, Vidužemio jūros, Juodosios jūros regionų ir šiaurės rytų Atlanto šalimis, praneša apie sistemingesnį dvišalį bendradarbiavimą. Kai kuriuose jūrų baseinuose geopolitiniai pokyčiai turėjo įtakos regioninio ir dvišalio bendradarbiavimo tęstinumui ir apimčiai.

Nustatyta, kad bendradarbiavimas su trečiosiomis valstybėmis labiausiai išplėtotas strategijos rengimo ir keitimosi informacija lygmeniu. Valstybės narės paprastai dalyvauja regioninėse platformose ir techniniuose forumuose, kad dalytųsi duomenimis, suderintų aplinkosaugos tikslus ir aptartų sektorių pokyčius, visų pirma susijusius su aplinkos apsauga, laivybos sauga, žvejyba, akvakultūra ir naujomis naudojimo reikmėmis, pavyzdžiui, jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energija. Ši sąveika padeda didinti informuotumą ir gerinti tarpusavio supratimą, tačiau tik retais atvejais lemia koordinuotus arba bendrai sutartus teritorijų planavimo sprendimus. Keliais atvejais bendradarbiavimo priežastimi tapo ES finansuojami projektai arba regioninės iniciatyvos, kurioms buvo nustatytas konkretus laikotarpis, o tai lėmė fragmentiškus rezultatus arba bendradarbiavimo nutraukimą pasibaigus projektų finansavimui.

Iš įrodymų matyti, kad trečiųjų valstybių bendradarbiavimas yra veiksmingesnis, kai jis integruotas į seniai veikiančias regionines struktūras ir susietas su aplinkosaugos prievolėmis pagal tarptautines konvencijas. Tačiau sistemingi mechanizmai, kuriais toks bendradarbiavimas paverčiamas konkrečiomis jūrinių teritorijų planavimo nuostatomis arba koordinuoto teritorijų planavimo priemonėmis, tebėra riboti. Apskritai padaryta pažanga palaikant dialogą ir dalijantis informacija. Vis dėlto, kalbant apie būsimus planavimo ciklus, išlieka sunkumų, susijusių su valstybių narių gebėjimu giliau ir nuosekliau integruoti trečiųjų valstybių aspektus į jūrinių teritorijų planavimo įgyvendinimą.

2.3. Įgyvendinimo sunkumai

Nuo ankstesnio ataskaitų teikimo ciklo sukaupta jūrinių teritorijų planavimo įgyvendinimo patirtimi patvirtinta, kad jūrinių teritorijų planavimas šiuo metu yra labai svarbus ir nusistovėjęs ES jūrų valdymo elementas. Jis vis dažniau tampa orientaciniu pagrindu,

[29] Keliuose šiuo metu vykdomuose ES finansuojamuose jūrinių teritorijų planavimo projektuose dalyvauja ES nepriklausančios šalys (pvz., MEDIGREEN, NESBp). INTERREG programos, kuriose vienodomis sąlygomis kaip ir valstybės narės dalyvauja ES nepriklausančios valstybės, taip pat suteikia ypatingą galimybę plėtoti bendradarbiavimą jūrinių teritorijų planavimo srityje su trečiosiomis valstybėmis; daug tokių projektų pavyzdžių galima rasti INTERREG Juodosios jūros programoje, INTERREG programoje ADRION (apimančioje Adrijos ir Jonijos jūras) ir Vidužemio jūros regione.

padedančiu organizuoti įvairias jūrų erdvės naudojimo reikmes ir remti politikos koordinavimą nacionaliniu ir jūros baseino lygmeniu. Be to, yra keletas sričių, kuriose jūrinių teritorijų planavimo vaidmuo galėtų būti dar labiau sustiprintas, kad būtų galima reaguoti į kintančius politikos tikslus ir didėjančius jūrų erdvės poreikius.

Pirmasis sunkumas susijęs su tarpsektoriniu koordinavimu įvairiais valdžios lygmenimis. Jūrinių teritorijų planavimas jau suteikia bendrą erdvinę sistemą, kurioje atsižvelgiama į aplinkosaugos, ekonominius ir socialinius tikslus. Tačiau dėl didėjančios energetikos, aplinkos, žvejybos, akvakultūros, transporto, saugumo ir prisitaikymo prie klimato kaitos politikos sąveikos vis labiau tikimasi, kad jūrinių teritorijų planavimas padės užtikrinti suderinamumą ne tik tarp sektorių, bet ir tarp nacionalinių, regioninių bei vietos valdžios institucijų. Daugelyje valstybių narių atsakomybė už jūrinių teritorijų planavimo įgyvendinimą paskirstyta įvairiems valdžios lygmenims, todėl koordinavimo procesai tampa sudėtingesni. Nors dauguma atvejų įdiegti koordinavimo mechanizmai, jų veiksmingumas skiriasi, o įgyvendinimo patirtis rodo, kad yra galimybių toliau stiprinti jūrinių teritorijų planavimo, kaip stabilaus koordinavimo ramsčio, susiejančio sektorių politiką, strategijas, tikslus ir įgyvendinimo priemones visais valdžios lygmenimis, vaidmenį. Be to, dėl didėjančios erdvės paklausos didėja poreikis sektoriams veikti iš dalies sutampančiose arba gretimose vietovėse, todėl planuojant nuo pat pradžių reikia taikyti daugiafunkcio projektavimo metodą ir glaudžiai bendradarbiauti su suinteresuotaisiais subjektais.

Kitas sunkumas susijęs su jūrinių teritorijų planavimo regioniniu ir jūrų baseinų aspektu. Bendradarbiavimas jūros baseino lygmeniu tapo įprastu jūrinių teritorijų planavimo procesų ypatumu, kuris remiamas regioninėmis konvencijomis, ES finansuojamais projektais ir sukurtomis bendradarbiavimo platformomis. Nepaisant to, dėl geopolitinių aspektų, planavimo ciklų, nacionalinių įgaliojimų ir įgyvendinimo metodų skirtumų gali būti ribojamas mastas, kuriuo regioniniai tikslai sistemingai atspindimi erdviniuose rezultatuose. Regioninių metodų stiprinimas galėtų padėti užtikrinti didesnį nuoseklumą sprendžiant bendro spaudimo, bendro poveikio ir tarpvalstybinės infrastruktūros poreikių klausimus, kartu atsižvelgiant į nacionalinę kompetenciją.

Dar vienas sunkumas susijęs su tuo, kad svarbu užtikrinti didesnį priemonių suderinamumą su aplinkos politika, visų pirma su JSPD ir susijusiais gamtos išsaugojimo ir atkūrimo reikalavimais bei sistemomis, taip pat su prisitaikymo prie klimato kaitos tikslais. Jūrinių teritorijų planavimo procesai paprastai yra gerai suderinti su šia politika procedūriniu požiūriu, visų pirma atliekant SPAV ir dalijantis duomenimis. Tačiau, kadangi politikos tikslais vis daugiau dėmesio skiriama ekosistemų būklei, atsparumui ir atkūrimui, taip pat jų prisitaikymui prie klimato kaitos, yra galimybių išsamiau paaiškinti jūrinių teritorijų planavimą, siekiant užtikrinti, kad jis padėtų šiuos tikslus paversti teritorijų planavimo sprendimais. Siekiant aiškiau apibrėžti jūrinių teritorijų planavimą, be kita ko, reikia labiau atsižvelgti į sausumoje ir jūroje vykdomos veiklos sąsajas, pakrančių pažeidžiamumą ir klimato kaitos sukeltų pokyčių teritorinį poveikį, taip pat toliau remti tvarią mėlynosios ekonomikos sektorių plėtrą.

Dar vienas kylantis sunkumas susijęs su duomenų ir žinių organizavimu ir naudojimu. Padaryta didelė pažanga plėtojant jūrų duomenų infrastruktūrą ir sprendimų priėmimo priemones, skirtas jūrinių teritorijų planavimui, dažnai remiantis ES lygmens iniciatyvomis ir regioniniu bendradarbiavimu. Vystantis jūrinių teritorijų planavimui vis labiau domimasi sąsajų su vandenynų stebėjimo ir stebėsenos sistemomis stiprinimu, kad būtų remiamas pritaikomasis

planavimas, gerinamas bendro poveikio supratimas ir stiprinama sprendimų priėmimo įvairiose politikos srityse įrodymų bazė.

Galiausiai, didėjantis ES iniciatyvų, susijusių su jūrų erdve, skaičius rodo, kad reikia didesnio suderinamumo ir supaprastinimo visoje politikos srityje. Vis labiau tikimasi, kad jūrinių teritorijų planavimas bus vykdomas susiejant įvairius sektorius, strategijas, planus ir ataskaitų teikimo reikalavimus. Nors tai atspindi jo, kaip integruojančios jėgos, potencialą, tai taip pat rodo, kaip svarbu, kad jūrinių teritorijų planavimu būtų supaprastintas, o ne padidintas esamas valdymo sudėtingumas. Toliau derinant tikslus, tvarkaraščius ir informacijos srautus įvairiose politikos srityse būtų galima padidinti jūrinių teritorijų planavimo, kaip pagrindinės planavimo ir koordinavimo priemonės, veiksmingumą.

Apskritai pirmiau išdėstyti sunkumai rodo, kad yra galimybių remtis tvirtu JTP direktyvoje nustatytu pagrindu. Patirtis, įgyta per kelis planavimo ciklus, suteikia tvirtą pagrindą apsvarstyti, kaip būtų galima dar labiau sustiprinti jūrinių teritorijų planavimą kaip labai svarbų ES vandenynų valdymo ramstį, be kita ko, atsižvelgiant į būsimą JTP direktyvos peržiūrą ir būsimo Vandenynų akto rengimą, kaip paskelbta 2025 m. birželio mėn. priimtame Vandenynų pakte[30].

3. TOLESNI VEIKSMAI

Nuo tada, kai buvo priimta JTP direktyva, politika ir teisinė sistema, kuriomis reglamentuojami ES jūrų vandenys, iš esmės pasikeitė. Jūrinių teritorijų planavimas dabar vykdomas tokiomis aplinkybėmis, kai jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimo tempas didėja, stiprinami aplinkos apsaugos ir atkūrimo tikslai, vis svarbesni tampa saugumo ir atsparumo aspektai ir vis labiau tikimasi integruoto vandenynų valdymo. Šiais pokyčiais pabrėžiama jūrinių teritorijų planavimo, kaip vienos svarbiausių koordinavimo priemonių, strateginė svarba, tačiau kartu atskleidžiamas jo ribotumas tiek rengimo, tiek įgyvendinimo atžvilgiu.

Jūrinių teritorijų planavimas plačiai pripažįstamas kaip viena iš nedaugelio priemonių, galinčių susieti sektorių politiką, aplinkosaugos tikslus ir sprendimų dėl teritorijų priėmimą visose jūrų srityse. Be to, patirtis, įgyta įgyvendinant jūrinių teritorijų planavimą, išryškino struktūrinius sunkumus. Tai apima nenuoseklų pagrindinių sąvokų, pavyzdžiui, ekosisteminio metodo, aiškinimą, skirtingą sausumoje ir jūroje vykdomos veiklos sąsajų vertinimą, nevienodą atsižvelgimą į jūrų sektoriaus suinteresuotuosius subjektus, fragmentišką požiūrį į duomenis ir stebėseną, taip pat ribotus pajėgumus koordinuoti tarpvalstybinius ir trečiųjų valstybių planavimo rezultatus.

Atsižvelgiant į tai, paskelbtas būsimas Vandenynų aktas, kuris yra Europos vandenynų pakto, kuriuo nustatoma bendra ES sistema, skirta vandenynų būklei apsaugoti ir tvariai mėlynajai ekonomikai plėtoti, dalis. Vandenynų aktas numatytas kaip pavyzdinė vandenynų valdymo iniciatyva ir bus grindžiamas JTP direktyvos peržiūra. Aktu bus siekiama stiprinti ir modernizuoti jūrinių teritorijų planavimą kaip strateginę priemonę, kuria bus remiami Vandenynų pakto prioritetai ir jų įgyvendinimas, stiprinant tarpsektorinį veiksmų koordinavimą nacionaliniu lygmeniu ir užtikrinant labiau suderintą jūrų baseinų lygmens

[30] COM(2025) 281; https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/european-ocean-pact_en?prefLang=lt.

požiūrį. Šios įgyvendinimo ataskaitos išvados bus savalaikė įrodymų bazė, kuria bus remiamasi atliekant Direktyvos 2014/89/ES peržiūrą ir rengiant būsimą Vandenynų aktą.

Apibendrinant, iš šios ataskaitos matyti, kad jūrinių teritorijų planavimas ES pasiekė naują brandos etapą, nors tebėra tam tikrų problemų. Daugelis valstybių narių šiuo metu dalyvauja antrajame arba trečiajame planavimo cikle ir vis daugiau dėmesio skiria jūrinių teritorijų planų tikslinių atnaujinimų peržiūrai ir vykdymui, taip pat jų įgyvendinimo stebėsenai. Tai suteikia galimybę pereiti prie įtraukesnio, holistinio ir į tikslus orientuoto planavimo, nustatant aiškesnes sprendimų priėmimo taisykles, tvirtesnes sąsajas su stebėsena ir pritaikomuoju valdymu, taip pat didesnį politikos krypčių ir jūrų baseinų suderinimą.